

ANÀLISI I COMENTARIS DE LES DADES DE L'AVANÇ DE CENS AGRARI DEL 2009 Resultats territorials

Josep Montasell i Dorda¹

1. Introducció

L'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) ha presentat recentment l'avanç de resultats del Cens Agrari 2009.² Amb aquestes dades i les del censos de 1999 i de 1989 es poden definir tendències en l'activitat agrària a Catalunya. En l'anàlisi es comparen dades referides al conjunt de Catalunya, a l'àmbit metropolità de Barcelona i a la comarca del Baix Llobregat, encara i que en algun ítem analitzat es faci referència a altres àmbits territorials.

En tots els casos, les dades de l'àmbit metropolità comprenen les comarques del Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental. Ja no s'hi inclouen l'Alt Penedès ni el Garraf, dues comarques que a partir de la Llei 23/2010 passen a formar part d'un nou àmbit territorial, el Penedès.³

Tot i que no és habitual, no em resigno a començar per la conclusió final. De l'anàlisi de les dades es pot extreure que «no hi ha més cera que la que crema». Per tant, si no es plantegen solucions reals i efectives, entre el 2030 i el 2060 Catalunya deixarà de tenir pagesia professional. Com a molt hi haurà un grup de grans empreses, segurament capdavanteres, lligades a l'agroindústria que conrearan les millors terres pensant en l'exportació. Però allò que hem estat definint com a agricultura de proximitat –que subministra fruites i hortalisses fresques– només serà possible per aquells que tingui un hortet per a l'autoconsum personal o per grups o cooperatives de consum –que gestionaran el seu propi espai productiu– i per certs restauradors –que, en l'àmbit de l'*slow food*, tindran, com ja passa, el seu hort particular. L'Hort de la Cuina, com en diuen a la Fundació Alcía.⁴

El debat és clar. Per alguns, que entenen el paisatge com un fet cultural, «quan es perd algun paisatge [l'espai agrari també ho és, de paisatge] a vegades es guanya alguna cosa, que fins i tot ens pot agradar. Si no ho creiem, entrem en un immobilisme».⁵ I, és clar, ningú vol ser immobiliista, i menys en àmbits metropolitans.

¹ Enginyer tècnic agrícola. Director del Parc Agrari del Baix Llobregat. Membre de la Comissió permanent del Consell de Protecció de la Natura de la Generalitat de Catalunya, de la Comissió tècnico-científica de la Fundació Agroterritori i de la Red Agroterritorial.

² El cens agrari és una operació estadística, amb periodicitat decennal, que recull dades sobre l'estructura d'aquest sector en un país. L'Institut Nacional de Estadística (INE) és l'organisme responsable d'aquesta operació a tot l'Estat, i en l'àmbit català ha comptat amb la col·laboració de l'Idescat. L'objectiu del cens agrari és obtenir informació per avaluar la situació de l'agricultura, seguir l'evolució estructural de les explotacions agràries de més d'una hectàrea de superfície agrícola utilitzada (SAU) i, alhora, obtenir un directori d'explotacions que serveixi per realitzar dissenys mostrals d'enquestes agràries sectorials.

<http://www.idescat.cat/novetats/?id=1005>]

³ Llei 23/2010, del 22 de juliol, de modificació de la Llei 1/1995 i de la Llei 23/1983 per a fixar l'àmbit de planificació territorial del Penedès. L'àmbit del Penedès el formen les comarques de l'Alt Penedès, el Baix Penedès, el Garraf i l'Anoia, excepte els municipis d'aquesta comarca que així ho manifestin d'acord amb el procediment que s'estableixi per reglament, els quals resten adscrits a l'àmbit de les Comarques Centrals.

⁴ <http://www.monstbenet.com/ca/visita-hort-cuina>

⁵ Comentari fet per l'arquitecte Josep Lluís Mateo en la taula rodona «Capitalitats i territori», celebrada el 20 de juliol de 2011 en el marc de les III Reflexions Crítiques. Reptes i oportunitats de Catalunya, organitzades pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

A més, sembla que la història ho deixa clar. «La pagesia, com a productors independents, té tendència a desaparèixer. Incapaç de competir amb la producció capitalista en el mercat, a causa dels costos de producció més alts, va arruïnant-se i convertint-se en proletariat rural o emigra a la ciutat [...]. Ningú té el desig de mantenir la petita producció i, per tant, detenir aquest procés: només, potser, a prendre mesures per disminuir la seva velocitat. [...] La impossibilitat de competir amb les grans empreses capitalistes en el mercat els redueix a poc a poc a la condició de proletariat»⁶ Si la paraula «proletariat» la substituïm per «assalariat» o «integrat»⁷ (per no fer servir termes desfasats), en els millors dels casos el concepte continua sent actual. Desfasat o no, el problema és que segueix sent real.

El model agrari global que sorgeix dels acords de la Ronda d'Uruguai, tancada a Marràqueix l'abril del 1994, canvia les dinàmiques agràries mundials. El nou marc de liberalització econòmica marca una pauta de control vertical de les explotacions agràries, que cada vegada han de ser més grans, més mecanitzades i més dependents del model dominant. El nou model agreuja encara més la crisi de l'agricultura familiar.

A part de les múltiples conseqüències ambientals, econòmiques i socials, la industrialització del camp provoca l'expulsió de la mà d'obra, que és substituïda progressivament per maquinària i tecnologia modernes. Les explotacions agràries passen de ser intensives en mà d'obra a ser-ho en capital i en tecnologia.

Si l'evolució dels mercats alimentaris tendeix, al mateix temps, a expandir-se i a deslocalitzar-se, d'una banda, i a reforçar el valor de les produccions locals, de l'altra, cal saber cap quina de les dues tendències clares que focalitzen l'activitat agrària es pensa actuar: produir per a l'exportació o produir per al consum local mitjançant el concepte de aliments de proximitat. Hi ha una tercera focalització possible: renunciar a produir i, per tant, afavorir la importació de productes alimentaris. Cada una de les postures que es poden adoptar –o les combinacions d'elles– impliquen polítiques i estratègies agroalimentàries diferents.

Fins i tot hi ha qui creu que la pèrdua de sòl agrícola es pot suplir ja que, «alhora que la arquitectura fa un salt cap a la funcionalitat energètica, es podria cultivar no solament en les cobertes, sinó en les parets dels immobles. [...] Es faria amb hidroponia».⁸

La realitat dels números que s'analitzen és esgarrifosa per tota persona sensible al futur de l'activitat agrària professional. El problema no és veure el got mig ple o mig buit tenint en compte unes dades, sinó reflexionar sobre què ha passat, quina ha estat l'evolució del sector agrari en les darreres dècades i plantejar-se quin és el futur que espera a la pagesia professional de Catalunya o de qualsevol altre territori que s'estudiï si continua aquesta tendència.

[<http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.4f810f50a62de38a5a2a63a7b0c0e1a0/?vgnnextoid=806909c994641310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=806909c994641310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default#>]

⁶ Harnecker, Marta (1972) *Los conceptos elementales del materialismo histórico*. Quinzena edició, revisada i ampliada. Ed. Siglo veintiuno de España editores, SA. Pàg. 187.

⁷ Llei 2/2005, de 4 d'abril, de contractes d'integració. Segons la llei, «s'entén per integració el sistema de gestió de l'explotació ramadera destinat a obtenir productes pecuaris en col·laboració entre dues parts, una de les quals, anomenada integrador, proporciona els animals i els mitjans de producció i els serveis que es pactin en el contracte corresponent, i l'altra, anomenada integrat, aporta les instal·lacions i la resta de béns i serveis necessaris i es compromet a la cura i el manteniment del bestiar» (article 1).

⁸ Robert Savé, enginyer agrònom i director d'Horticultura Ambiental de l'IRTA. *Barcelona 2050 o quan el verd ha de ser el rei del paisatge urbà*. Pàg. 35. Ara, 30 de desembre de 2010.

L'anàlisi no s'ha d'aturar quan fa evident una realitat, sinó que cal que n'esbrini les causes i, sobretot, proposi mesures concretes per encarar el futur. Mesures que han de basar-se en la definició d'un model d'agricultura i d'explotacions per a Catalunya en què la neutralitat o l'omissió, com en molts casos, és la complicitat cap a un desastre.

2. Nombre d'explotacions agràries amb terres llaurades

En els tres territoris analitzats s'han perdut explotacions agràries amb terres llaurades.⁹ Catalunya en el seu conjunt n'ha perdut, respecte al cens de 1999, quasi un 19 %; l'àmbit metropolità, un 30,9 %, i el Baix Llobregat, un 37,6 %.

Si aquestes dades es comparen amb el cens de 1989 (és a dir, de fa vint anys), la pèrdua a Catalunya ha estat del 40,23 %; en l'àmbit metropolità, del 30,91 %, i al Baix Llobregat, del 25,70 %.

El nombre d'explotacions agràries de l'àmbit metropolità i del Baix Llobregat va perdent pes percentual dècada rere dècada respecte al total d'explotacions de Catalunya.

Nombre d'explotacions agràries amb terres llaurades			
	1989	1999	2009
Catalunya	95.997 (100 %)	70.770 (100 %)	57.381 (100 %)
Metropolità	8.459 (8,81 %)	3.785 (5,35 %)	2.615 (4,56 %)
Baix Llobregat	2.307 (2,40 %)	951 (1,34 %)	593 (1,03 %)

Nota: Entre parèntesi, pes del nombre d'explotacions respecte al total de Catalunya.

En nombres absoluts, durant el període 1989-1999 a Catalunya es van perdre 25.227 explotacions agràries amb terra llaurada (2.523 explotacions a l'any). Aquesta progressió disminueix, quasi a la meitat, durant el període 1999-2009, amb 13.389 explotacions menys (1.389 explotacions a l'any).

Tot i la desacceleració que sembla que s'està produint, les dades permeten afirmar sense gaire marge d'error que si es continua el ritme constant de pèrdua d'entre 1.000 i 1.100 explotacions a l'any (tres explotacions agràries al dia) cap a l'any 2060 no hi haurà pagesia a Catalunya.¹⁰ Almenys la pagesia tal com l'hem entesa fins ara, amb uns professionals de la terra que es dediquen a conrear-la per aconseguir unes rendes dignes produint aliments i matèries primeres.

Pel que fa a l'àmbit metropolità, en la darrera dècada s'ha registrat una pèrdua de 117 explotacions agràries a l'any. Si la tendència es manté al voltant de les 100 explotacions anuals, el 2035 haurà desaparegut la pagesia metropolitana. En el cas del Baix Llobregat, la desaparició del sector agrari se situa cap al mateix any, ja que en la darrera dècada la pèrdua ha estat menor que en el període 1989-1999 però ha continuat sent de 36 explotacions a l'any. Si es manté una pèrdua mitjana de 30 o 35 explotacions cada any, la desaparició de la pagesia se situarà també al voltant de l'any 2035.

⁹ Les terres llaurades són les que reben assistència cultural, sigui quin sigui l'aprofitament i la data en què s'hagi realitzat dins de l'any agrícola. Aquesta assistència cultural és la que s'efectua amb aixada, arada, rascle, etc. S'hi inclouen conreus herbacis, conreus llenyosos i conreus associats, així com els guarets i les hortes familiars, que es defineixen com aquells que amb una superfície inferior a 500 m² es destinen principalment a l'autoconsum.

¹⁰ En la compareixença de la Fundació Agroterritori, el 18 de març de 2010, davant de la Comissió d'Agricultura, Ramaderia i Pesca del Parlament de Catalunya es va exposar que, si no s'hi posaven solucions de manera urgent, la pagesia de Catalunya tenia data de caducitat, el 2060. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. 18 de març de 2010. Núm. 781. Pàg. 18-26. http://www.agroterritori.org/ficha.php?id_nivell3=56#doc494

Quines són les causes d'aquesta pèrdua tan accelerada d'explotacions agrícoles? En Alguns casos, es deu segurament al canvi d'activitat professional d'alguns pagesos, que l'han reconduït cap a altres sectors econòmics, arrossegats per l'endèmica crisi econòmica del sector agrari i el pessimisme imperant dins del mateix sector, que sembla que s'hagi enquistat. En altres casos, i també conseqüència de l'anterior, es deu a la manca de relleu generacional. Tot i així, s'hi pot afegir un altre factor, que sembla que no es vulgui reconèixer, però que existeix: el bloqueig del lloguer de terres a nous pagesos o a pagesos de sempre que volen incrementar la base territorial de la seva explotació. Aquesta darrera causa és clara en espais agraris periurbans, on l'especulació o el fet de poder ser expropiats (i que el propietari hagi d'indemnitzar el llogater) ha imperat per sobre d'altres consideracions a l'hora de cedir terra en règim de lloguer.

Alguns autors han denominat «guaret social» (o guaret a l'espera que el sòl sigui expropiat o urbanitzat) aquest abandonament de terres tan comú als espais agraris periurbans.¹¹

3. Superfície agrària utilitzada en terres llaurades

A Catalunya el total de la superfície agrària utilitzada (SAU)¹² és de 1.147.532 ha, extensió que suposa el 36 % del territori català. D'aquesta superfície, un 69 % són terres llaurades i un 31 %, pastures permanents.

En l'àmbit de Ponent és on hi ha més terres llaurades (38 % del total de Catalunya) i a les comarques pirinenques és on predominen les pastures permanents (54 % del total català).

Pel que fa a les terres llaurades, a Catalunya ha minvat en 24.606 ha respecte a l'any 1999 (3,01 %) i en 44.606 ha respecte a l'any 1989 (5,39 %). En l'àmbit metropolità, la pèrdua de terres llaurades, respecte a l'any 1999 ha estat del 13,12 % (3.488 ha) i del 29,62 % (9.719 ha) respecte a l'any 1989.

Superfície agrícola utilitzada en terres llaurades			
	1989	1999	2009
Catalunya	837.031 (100 %)	817.031 (100 %)	792.425 (100 %)
Metropolità	32.808 (3,92 %)	26.577 (3,25 %)	23.089 (2,91 %)
Baix Llobregat	7.260 (0,87 %)	4.350 (0,53 %)	3.092 (0,39 %)

Nota: Entre parèntesi pes de les terres llaurades respecte al total de Catalunya.

Així mateix, en relació amb el conjunt de Catalunya el pes de les terres llaurades tant en l'àmbit metropolità com del Baix Llobregat va disminuint any rere any, segons es desprèn de l'anàlisi dels darrers vint anys. En l'àmbit metropolità, la pèrdua de 3.488 ha en el període 1999-2009 suposa la desaparició d'entre 340 i 350 ha a l'any (una hectàrea al dia). En el cas del Baix Llobregat, la pèrdua de 1.258 ha suposa la desaparició d'entre 120 i 125 ha cada any. Si continua aquesta tendència, queden terres llaurades al Baix Llobregat per un màxim de 25 anys, càlcul que confirma la data fatídica del 2035 com l'any que haurà desaparegut tot el sòl agrícola de la comarca, més enllà de testimonis museïtzats o d'horts lúdics o d'autoabastament.

¹¹ Valerià Paül en fa referència en l'article (2011) «El cambio de los usos agrarios del suelo en el actual ámbito metropolitano de Barcelona (Del siglo XVIII a l'actualidad)». Inèdit

¹² La superfície agrícola utilitzada correspon al conjunt de les terres llaurades i de les terres per a pastures permanents.

Pel que fa a la distribució de la SAU segons regatge, a Catalunya tant les terres de secà com les de regadiu es mantenen bastant estables en els dos darrers cens, tot i que es registra una pèrdua de l'1 % en el cas del secà i d'un 0,3%, en el regadiu.

Superfície agrícola utilitzada total segons regatge						
	1989		1999		2009	
	secà	regadiu	secà	regadiu	secà	regadiu
Catalunya	884.932	221.981	919.410	237.418	910.644	236.889
Metropolità	24.584	10.974	21.523	7.951	22.473	7.156
Baix Llobregat	4.373	3.611	2.636	2.072	2.192	1.430

En l'àmbit metropolità el secà s'incrementa en un 4,4 %, mentre que el regadiu perd un 10 % de la seva superfície. En el cas del Baix Llobregat la pèrdua de SAU es dona tant en secà com en regadiu. En el primer, la pèrdua és del 16,84 % (444 ha), mentre que en el segon és del 30,98 % (642 ha).

En els vint anys compresos entre el 1989 i el 2009, el Baix Llobregat ha perdut el 60,39 % de les terres regades (2.181 ha). D'aquestes, el 42,62 % es van perdre entre el 1989 i el 1999; i el 30,98 %, entre el 1999 i el 2009.

D'altra banda pel que fa a la SAU-terres llaurades, segons el cens de 2009 Catalunya té una relació de terres llaurades de secà i de terres llaurades de regadiu de 2,4/1. En l'àmbit metropolità aquesta relació és de 2,3/1 i al Baix Llobregat, de 1,2/1.

SAU-terres llaurades de secà i regadiu		
	2009	
	secà	regadiu
Catalunya	561.466	230.960
Metropolità	16.060	7.029
Baix Llobregat	1.706	1.386

Si suposem que en les properes dècades es mantindrà una disminució progressiva del 20 % de la SAU-terres llaurades al Baix Llobregat¹³ l'any 2019 només ocuparan 890 ha; 700 ha, l'any 2029, i escassament 570 ha, l'any 2039. És a dir, una xifra testimonial.

A banda de la problemàtica de la progressiva pèrdua de sòl, cal recordar que en l'àmbit metropolità l'espai agrari no constitueix una unitat amb continuïtat territorial. Si s'analitza l'estructura d'aquest espai, es pot observar que el travessen infraestructures viàries i ferroviàries, a més de tot tipus, infraestructures de conducció energètica i hídrica. Tot plegat, converteix aquestes terres en un arxipèlag d'espais discontinus conreats envoltats d'infraestructures, urbanitzacions, zones industrials, parcs tecnològics i espais urbans.

En els espais agrícoles caldria aplicar el que indica en la disposició addicional cinquena de la Llei d'orientació agrària (LOA):¹⁴ «el departament competent en matèria d'agricultura i ramaderia, si no hi ha plans sectorials agraris, ha d'emetre un informe sobre els efectes i les repercussions que, entre altres, els projectes i les actuacions d'interès públic en el sòl no urbanitzable que estableix la legislació urbanística poden ocasionar al funcionament normal de l'activitat de les explotacions agràries que en puguin resultar afectades. El dit informe té caràcter

¹³ Aquesta previsió no sembla gens forassenyada, tenint en compte els projectes públics previstos o previsibles, les terres de regadiu en mans de particulars que no es conreen per especular i les jubilacions d'actius agraris sense continuïtat.

¹⁴ Llei 18/2001, de 31 de desembre, d'orientació agrària.

preceptiu i vinculant i s'ha d'emetre abans de l'aprovació dels projectes i les actuacions esmentats.»

Aquest estudi ha d'analitzar els impactes que sobre la viabilitat de les zones agrícoles fragmentades representen els aïllaments, la destrucció de l'estructura parcel·lària o la destrucció d'infraestructures agràries (xarxa de camins, de reg, de drenatge, etc.).

A la vista de les dades sobre l'evolució del total de terres cultivades de la Regió Metropolitana de Barcelona,¹⁵ el doctor Valerià Paül¹⁶ arriba a la conclusió que «no hay lugar a dudas con respecto al sentido de la dinámica imperante: la disminución. En los poco más de cincuenta años que separan 1955 de 2009 la reducción ha sido de un -62 %, dicho de otro modo, en la actualidad sólo restan el 38 % de los suelos agrarios existentes hace medio siglo. La reducción media por año ha sido del 1,15 % anual, lo que equivale a unos 15 km² por año». Paül és concloent. «És l'urbanisme el que ha facultat la desaparició de terres cultivades i els usos agraris que queden són els que els distints plans d'urbanisme han decidit».

Evolució del total de terres cultivades de la Regió Metropolitana de Barcelona (1955-56 – 2009)			
Any	Font	Superfície (ha)	Variació anual mitjana (%)
1955-56	CT1955	126.017	---
1973	IT1973	81.919	-1,94
1982	CA1982	72.825	-1,23
1989	CA1989	57.947	-2,92
1999	CA1999	51.202	-1,16
2004	IT2004	49.126	-0,81
2009	CA2009	47.967	-0,47

Font: Valerià Paül.

4. Dimensió mitjana de les explotacions amb SAU-terres llaurades

Tot i minvar el nombre d'explotacions i les hectàrees de terres llaurades, les explotacions agrícoles van incrementant la seva superfície mitjana. A Catalunya la dimensió mitjana de les explotacions amb SAU-terres llaurades se situa en 13,81 ha. A l'àmbit metropolità, la mitjana és de 8,83 ha i al Baix Llobregat la SAU-terres llaurades mitjana correspon a 7,87 ha per explotació agrícola.

Dimensió mitjana de les explotacions agrícoles en ha (terres llaurades/nombre d'explotacions)			
	1989	1999	2009
Catalunya	8,72	11,54	13,81
Metropolità	3,88	7,02	8,83
Baix Llobregat	3,15	4,57	7,87

Mentre el ritme de creixement s'ha alentit tant en l'àmbit català com en el metropolità la darrera dècada (2009-1999) respecte a l'anterior (1999-1989), no

¹⁵ Correspon a set comarques: Barcelonès, Baix Llobregat, Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme, Garraf i Alt Penedès, amb 5.012.961 habitants (67 % de Catalunya) i una superfície de 3.241 km² (10 % de Catalunya)

¹⁶ Paül, Valerià (2006) «L'ordenació dels espais agraris metropolitans. Plans, gestió i conflictes territorials a la regió de Barcelona». Universitat de Barcelona. Tesi doctoral inèdita.

Paül, V (2009) «L'ordenació dels espais agraris a Catalunya. Una visió retrospectiva». A: S. Callau et al. (eds.). La futura llei d'espais agraris de Catalunya. Documenta Universitària. Girona, pàg. 39-84.

Paül, Valerià (2011) «El cambio de los usos agrarios del suelo en el actual ámbito metropolitano de Barcelona (Del siglo XVIII a la actualidad)». Inèdit.

succeeix el mateix al Baix Llobregat. En aquesta comarca, durant la dècada 1999-2009 la dimensió mitjana de les explotacions va créixer en 3,30 ha, mentre que en l'anterior dècada havia estat d'1,45 ha.

Increment de la dimensió de les explotacions agrícoles en ha (terres llaurades/nombre d'explotacions)		
	1989-1999	1999-2009
Catalunya	2,82	2,27
Metropolità	3,14	1,87
Baix Llobregat	1,45	3,30

Neus Monllor en la seva tesi doctoral¹⁷ i fent referència a diversos autors, reflexiona: «les famílies pageses fan un esforç d'adaptació a la nova realitat a través d'augmentar la dimensió física de les explotacions agràries, de crear processos cooperatius, de formar part de processos d'integració vertical o, ja en última instància, d'abandonar l'activitat. El resultat del canvi accelerat de model se sintetitza en la desaparició de moltes explotacions agràries, en l'augment de dimensió tant física com econòmica de les que queden, en la concentració de terres i capital, i en l'envelliment de la població agrària tradicional. Queden les més *fortes*, les que han pogut créixer i adaptar-se a la lògica capitalista dominada pel mercat. Són les explotacions agràries més grans, especialitzades, intensificades i altament tecnificades, on treballen les màquines i majoritàriament persones assalariades. Sota aquestes dinàmiques la incorporació de gent jove i nova al sector agrari és molt difícil per les increïbles barreres d'accés que comporta i pel model agressiu en què cal desenvolupar-se.»

5. Distribució de la SAU per règim de tinença de la terra

Les terres conreades en propietat són majoritàries a Catalunya: un 57,5 % la SAU és de propietat i un 42,5 % d'arrendament, parceria o d'altres formes de tinença. A l'àmbit metropolità l'arrendament (57,7 %) supera la propietat. No així al Baix Llobregat, on la SAU en propietat supera lleugerament el règim d'arrendament.

Règim de tinença de la terra (ha)				
		Total	Propietat	Arrendament*
Catalunya	Nombre	1.147.532	659.635	487.897
	%	100	57,5	42,5
Metropolità	Nombre	29.629	12.531	17.098
	%	100	42,3	57,7
Baix Llobregat	Nombre	3.622	1.854	1.768
	%	100	51,2	48,8

* En aquest epígraf s'inclou l'arrendament, la parceria i altres formes de tinença de la terra.

La poca o nul·la base territorial disponible per a la incorporació de joves per raons especulatives i la tendència actual a llogar terres amb acords informals i de poca durada són un handicap molt important per aconseguir relleu generacional.

Alguns propietaris de terres consideren que la Llei de contractes de conreu vigent conté clàusules que faciliten haver de compensar excessivament els llogaters en cas d'expropiació. És per això que determinades organitzacions professionals agràries, com l'Institut Català de Sant Isidre, desaconsellen firmar contractes de conreu. Com a màxim fan contractes d'onze mesos, cosa que provoca indirectament un

¹⁷ Monllor, Neus (2011). «Explorant la jove pagesia: camins, pràctiques i actituds en el marc d'un nou paradigma agrosocial. Estudi compartiu entre el sud-est de la província d'Ontario i les comarques gironines». Universitat de Girona. Tesis doctoral (Inèdita).

problema greu als nous pagesos que es vulguin incorporar al sector, ja que no poden accedir als ajuts per a nova incorporació ni per realitzar inversions.

No arrendar terres és utilitzat també com una mesura de pressió per part dels propietaris absentistes. D'aquesta manera, eviten que es duguin a terme actuacions de protecció, ordenació, desenvolupament i gestió dels espais agrícoles. Si hi ha terres abandonades, i progressivament n'hi ha més, quin sentit té protegir-les?, plantegen als que tenen el poder de classificar i qualificar el sòl.

6. Conclusió

Calen mesures concretes i efectives per aturar la pèrdua de sòl agrícola, especialment en els àmbits amb una pressió urbanística més forta. Però sobretot cal incorporar mesures per tal de desbloquejar les terres abandonades que possibilitin incrementar la base territorial d'algunes explotacions existents que ho necessiten, així com la incorporació de nous joves pagesos.

Cal desenvolupar un planejament urbanístic que consolidi la base territorial com a «sòl no urbanitzable de valor agrícola»; la llei d'espais agraris i el pla sectorial agrari, reiteradament reivindicats, i cal aplicar mesures coercitives o incentivadores dirigides als propietaris del sòl que el tenen abandonat. Aquests mecanismes serviran per assegurar la continuïtat del sòl agrari, tant de manera física com per a l'ús que li és propi, el conreu.